היכי דמי

כיבוד אב ואם

פון: י.ז. הכהן

די וואך פרשת ואתחנן לייענט מען די ***עשרת הדברות***, הקריאה מעורר הזמן וההרגשה, באמת יעדע מצוה פון די עשרת הדברות פון די תרי״ג מצוות, איז מען מקיים עד היום כנתינן מסיני, לא השתנה ולא ישתנה, אנדערש איז די מצוה פון ***כיבוד אב ואם***, וואס הגם די עצם מצוה איז געבליבן ארגינעל, אבער דער אופן הקיום מיט די היינטיגע קאמעניקאציע און טעכנאלאגיע, האט זיך עס אסאך געטוישט, און מען קען אפי׳ זאגן לטובה, דאס הייסט מ׳קען היינט פיהל גרינגער מקיים זיין די מצוה, ווי מיט יארן צוריק,

פאר זיך פארטיעפן אין די נושא, קודם א מעשה רב מיט א געוואלדיגע לימוד בפרק המחשבה,

אין ירושלים אין שכונת שערי חסד, האט געוואוינט משפחת יעקובזון, איינע פון די קינדער איז היינט באקאנט אלס דער באוואוסטער מחנך הר״ר יחיאל יעקובזון, בעמח״ס ״אל תחטאו בילד״ וואס בדידיה הוה עובדא, און דערציילט אזוי:

אנטקעגן אונזער שטוב האט געוואוינט דער גאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ״ל, וואס האט געהאט א מנהג אז גייענדיג אין ישיבה האט יעדער געקענט צוגיין און באגלייטן, און פרעגן סיי וועלכע קשי׳ אין ש״ס ופוסקים, הלכות, מנהגים, און סיי וועלכע ענין, און דער גאון האט געענטפערט במאור פניו, און מיין קינדעריש מוח׳ל האט אלס געקלערט, ווען וועל איך האבן עפעס צו פרעגן.

דמיון איז ארויס למעשה, כ׳האב יענע טעג געפרעגט מיין מלמד די פאלגענדע קשי׳, די משנה זאגט: ***ר) חנניא בן עקשיא אומר- רצה הקב#ה לזכות את ישראל- לפיכך הרבה להם תורה ומצוות***, פרעג איך מיין מלמד, וואספארא זכות איז דאס אז השי״ת לייגט צו נאך מצוות, האבן דען נישט די אידן גענוג מצוות? מיין מלמד האט נישט געהאט קיין תירוץ, וואס טוט א מלמד אזא צייט? גיט א בורזשע אונטער די נאז: אזוינע קלאץ קשיות פרעגסטו?

(אגב: אין ספר שיח שרפי קודש ווערט געברענגט, אז א איד האט געפרעגט אט די קשי׳ פאר דעם קאצקער רבי זצ״ל, אויך ווערט שוין די קשי׳ געברענגט פון דעם מהר״ל מפראג אין זיין ספר תפארת ישראל בשם הקדמונים)

האב איך באשלאסן, איך גיי פרעגן דעם גאון אין די קומענדיגע געלעגנהייט, ווען ס׳איז נישט געווען צופיל מענטשן ארום, האב איך זיך אנגעגארטעלט און געזאגט אז כ׳וויל עפעס פרעגן, דער גאון האט מיך גלייך אפירגענומען און געזאגט פרעג פרעג שעם דיך נישט איך פרעג די אויבענדערמאנטע קשי׳, דער גאון זאגט א געוואלדיגע קשי׳ פרעגסטו, און הייבט מיט א הסבר און א תירוץ.

דער גאון פרעגט מיך אזוי, וואס איז די ערשטע מצוה וואס א איד איז מקיים יעדן טאג? - איך בין שטיל - דער גאון זאגט ווייטער די ערשטע מצוה איז אנטוהן און צובונדען די שיך, ס׳איז א הלכה אין שלחן ערוך, אז מ׳מוז קודם אנטוהן די רעכטע און נאכדעם די לינקע, און צובינדען איז פארקערט קודם די לינקע, און דאס טוט מען די ערשטע זאך נאך איידער מ׳וואשט זיך צו די ברכה פון על נטילת ידים.

פרעגט מיך דער גאון די פארשטייסט פשט אין די מצוה? יעדער מענטש טוט אן שיך יעדן טאג, נו!! דער גוי אדער דער פרייער איד, טאנצט אריין אין ביידע שיך אויפאיינמאל! ער טוט אויך אן איינס אויפאמאל, אויב אזוי וואס איז פשט פון די מצוה, פון קודם צובינדען די לינקע, אוודאי איז דא הויכע ענינים דערביי, אבער בפשטות וואס איז דער פשט?

ענטפערט דער גאון אזוי ***רצה הקב#ה לזכות את ישראל*** השי״ת האט געוואלט מזכה זיין די אידן מיט מצוות, אין געבן נאך און נאך שכר, במילא האט דער גוטער באשעפער גענומען פשוט׳ע מעשים, וואס מען טוט סיי ווי יעדן טאג, און געמאכט פאר א מצוה, ווי למשל צובינדען די שיך, דאס טוט יעדער מענטש יעדן טאג, און השי״ת האט עס געמאכט פאר א מצוה, פארוואס? נאר כדי צו געבן נאך און נאך שכר פאר א איד.

און דאס איז דער פשט ***רצה הקב#ה לזכות***...
דער הייליגער גוטער באשעפער זוכט ארויס פון "אונטער דער ערד" טעגליכע מעשים, און מאכט עס פאר א מצוה, נאר כדי צו קענען געבן שכר, א שיינע מעשה מיט א שטארקע לימוד במהלך החיים.

לעניינינו, די מצוה פון ***כיבוד אב ואם***, ווערט גערעכנט אלס א מצוה שכליות אין ספר אמונה ודעה (רבי סעדיי גאון) דאס הייסט אפי' די תורה רעכנט עס נישט אויס פאר איינע פון די תרי"ג מצוות, וואלט עס יעדער מענטש סיי ווי מקיים געווען, ווייל יעדער בר נש פארשטייט אז די עלטערין וואס האבן מיך געבוירען, אויפגעצויגן, באקלייד און באשיצט, די מענטשן מוז איך האלטן בכבוד, און די וועלט'ס געלט איז נישט גענוג זיי צוריק צובאצאלן.

אויב אזוי ווערט שווער א געוואלדיגע קשי' פארוואס איז דאס בכלל א מצוה? להיות, אז אין די תרי"ג איז אויך דא פיהלע מצוה שכליות, איז נאך אלץ שווער, פארוואס פונקט ביי די מצוה פון ***כיבוד אב ואם*** האט די תורה געשריבן פיהל מער ברכות און הבטחות, ווי סיי וועלעכע אנדערע מצוה, ביי די מצוה שטייט ***למען יאריכן ימיך- ולמען ייטב לך על האדמה***: די גמרא אין קדושין רעכנט עס אלץ א מצוה שאוכלים פירותיהן בעולם הזה, א שכר וואס שטייט נישט ביי קיין שום אנדערע מצוה, אחוץ שליח הקן.

נאך א קשי' וואס מען הערט כסדר פרעגן פון יונגעלייט, און די קשי' איז ווי פאלגעדונג, מיין טאטע איז ב"ה געזונט און שטארק - א בעל פרנסה - דרייווט א קאר - וכדו', ער דארף נישט מיין הילף, נישט בגוף און נישט בממון, ***היכי דמי כיבוד אב ואם***? די מצוה איז נאכאלץ נוגע, א"כ ווי אזוי קען איך מקיים זיין די מצוה בהידור ? זייער א קלוגע קשי'.

צו פארענטפערן ביידע קשיות, ווען מיר אפירנעמען דעם געדאנק פון הגאון רבי שלמה זלמן, ווי ער איז מסביר, אז דער באשעפער איז א רוצה להיטיב, און זוכט ארויס פון "אונטער דער ערד" פשוט'ע ענינים און מאכט עס פאר א מצוה, אלעס כדי צו קענען געבן שכר פאר א איד,

לעניינינו מיר האבן דאך דעם כלל: ***התדבק במידותיו*** ווי אזוי? ***אודאי*** ווען א טאטע נויטיגט זיך אין פיזישע אדער פינאנציעלע הילף, פארשטייט יעדער איינער, אז ס'איז א מענטשליכקייט אוועקצוגעבן צייט און געלט, אלעס וואס מען פארמאגט, פאר די מענטשן וואס האבן מיך געברענגט אויף דער וועלט, און אויפגעצויגן פון געבורט אן, און ***אודאי*** איז דאס א מצוה אויך, ווייל דער באשעפער מאכט פון יעדע מעשה-טוב א מצוה, צו קענען געבן שכר.

די תורה האט אבער צוגעלייגט הבטחות, און אפי' ***שכר בעולם הזה***, וואס איז א חידוש, פארוואס? לכאורה צו מזרז זיין דעם מענטש צו מקיים די מצוה אפי' דארט ווי דער שכל דיקטירט נישט אז ס'איז דא א חיוב, און מען כאפט נישט אז איך מוז עפעס טוהן איצט, יא יא!! ווען אלעס גייט כשורה, יעדער איז געזונט און פריש, אפי' דאן איז א מצוה פון ***כיבוד אב ואם***, ווי אזוי, אה!! ס'איז דא א געוואלד גלעגענהייטן יעדן טאג אריינצוכאפן נאך א מצוה און נאך עולם הבא, און נאך שכר בעולם הזה.

די תורה זאגט ***ולמען ייטב לך על האדמה*** ביי די מצוה ווערט מען באצאלט בעולם הזה, אפי' לויט די שיטה פון ***שכר מצוה בהאי עלמא ליכא***, שטייט קלאר ***על האדמה***, **אגב**: די וואס וועלן מאכט אביסל רי-סורטש, און נאכגיין די מעשים פון די אידן וואס האבן מצליח געווען, ווי מ'רופט ***בעלי הון***, וועט איר זעהן אז די מצוה פון ***כיבוד אב ואם*** שטייט די ערשטע אויף זייער ליסטע, און ווען איר וועט פרעגן פריוואט, וועט איר באקומען די זעלבע תשובה, איך האב מיך אוועקגעגעבן פאר מיין טאטע'ן.

מיר וועלן דא אויסשמועסן נאר איין פרט, און דאס איז רופן די עלטערין יעדן טאג, פארוואס פונקט דאס? ווייל דאס איז געווען די ***צונד .שוועבעלע*** וואס האט מעורר געווען צו שרייבן דעם מאמר, ומעשה שהי' כך הי'.

איך שטיי לעבן דעם שוהל-משמש יו"ט פרי, און איך פרעג אים אויב ס'איז נאך שייך צו באקומען נאך א זיץ, ווייל א זוהן מיינער איז געקומען אויף יו"ט די לעצטע מינוט, דערנעבן שטייט א איד א בן שבעים+, און הערט מיין פארלאנג, ער גיט מיר א זאג הויך, זאג נאר וואס שתדל'סטו פאר דיינע קינדער? זיי קאלן דיך יעדן טאג ?, דעם איד קאן איך גוט, ער איז נישט קיין אנגעצויגענער זקן, גראדע זייער א פרייליכער, אלץ גרייט צו שמועסן

און זאגן/הערן א גוט ווארט, מ׳קען זיך העצן אפי׳ מיט אים אין אסאך נושאים, בקיצור ער איז דאהי, אבער דער ווייטאג וואס כ׳האב ארויס געהערט פון צווישן זיינע ווערטער, האט מיך אויפגעשווידערט, דער איד האט חתונה געמאכט א טוץ מיט קינדער, וואוילע עהרליכע יונגעלייט, א חשוב׳ע משפחה, און דאך קען ער זיך אזוי אפרעדן, כאטש ער האט זיך נאר אזוי ארויסגעכאפט.

למעשה: <u>ווי לאנג דויערט א טעלעפאן קאל</u> ? איינצעלנע מינוט׳ן, און אין די איינציגע מינוט, האט מען משמח געווען די טאטע מאמע, מען האט זיך איינגעקויפט עולם הבא, (וואס איז קיינמאל גענוג) זעך פארזיכערט הצלחה כל ימיו, מקיים געווען א מצות עשה דאורייתא, אלעס אין איניגע מינוט, דארף דאך זיין א טיפשות צו טראכטן צוויי מאל פאר מ׳הייבט אויף א טעלעפאון, עכ״פ צוויי דריי מאל א וואך, און ווי איז דאס מעגליך אריינצוגיין אין שבת קודש אן זיך אנוואונטשען ביי די עלטערין?

פרעגט נאר ביי די וואס האבן ליידער פארלוירען זייער טאטע אדער מאמע יונגערהייט, וויפיל זענען גרייט צו צאלן ער זאל <u>נאך איינמאל</u> קענען זאגן <u>א גוט מארגען</u> פאר זיין טאט׳ן !! און ב״ה דער טאטע איז חיי וקים, ווי מעג דאס זיין אפי׳ בגדר שאלה, זאל איך קאלן יעדן טאג? אפשר יעדן צווייטן טאג? איינמאל א וואך מיין איך איז גענוג!! כהנה וכהנה נארישע דיונים, ווען די גאנצע זאך נעמט צווישן זעכציג און ניינציג סקונדעס.

מיר זענען חסידי׳שע אידן, מיט וואס? מיר זוכן צו מקיים זיין יעדע מצוה בהידורו, **מצות** - שמירה משעת קצירה, **תפילין** - מעור אחד, **אתרוג** - בלתי מורכב מיט א השגחה, וכדו׳ וכדו׳, פאר א מצוה מאכן מיר א הכנה, לימוד בטעם המצוה, א טבילה, וכדו׳, די מצוה פון ***כיבוד אב ואם*** דארף אויך זיין בהידור, און מיט א הכנה, יא!! ס׳קען זיין שווער אסאך מאל, וואס זאל איך רעדן? וואס זאל איך דערציילן?

די עצה איז - מאך א הכנה - טראכט פאר דעם <u>וואס קען איך דערציילן</u> עפעס וואס וועט זיי דערפרייען און הייבן זייער געמוט, א נייעס׳ל, א קרישקעלע, א קינדערישע חכמה, די הכנה קען זיין גרעסער ווי די מצוה, און פארדעם באקומט מען שכר <u>בעולם הזה</u> און <u>בעולם הבא</u>, און אויב האסטו מצליח אין א דיעל, געהאט א גוטע וואך, דערצייל עס דיין טאטע, ס׳איז נישטא קיין גרעסערע שמחה ביי עלטערין ווען זיי זעהן אז דער זוהן איז מצליח, זארגט אייך נישט ער וועט אייך נישט מקנה זיין.

מזל טוב - געבוירען א קינד, דער ערשטער קאל איז נאטירלעך צו די עלטערין דערציילן די פרייליכע נייעס, ב״ה אלעס איז בשלום, געזונט און זיס קעי״ה, יעדער בעל שמחה טוט דאס, אבער איז דאס גענוג? איז דאס דער אפטייטש פון כיבוד? איז נישט ***כיבוד אב ואם*** טייטש אז מ׳גייט אריבער צו די עלטערין און שטוב די ערשטע געלעגענהייט און מען נעמט איבער א הארציגע ברכה מיט א קוש אין די האנד!! א טאטע איז נישט נאך א קאנטאקט אין דיין פאון,

דער גאנצער ענין פון מאכן א קידוש און שלום זכר/וואכנאכט איז כדי דאס ניי-געבוירען קינד זאל באקומען פיהל ברכות פון גוטע אידן וואס וועט אים באגלייטן א גאנץ לעבן, נו!! ווער קען געבן א מער הארציגע ברכה, פון טיעפן הארצן מער ווי דער אייגענער טאטע, לוינט זיך נישט די טירחא?

באמת איז דא צענדליגע געלעגענהייטן דורכאויס דער טאג/וואך, וואס מ׳קען אריינכאפן נאך א מצוה, און מ׳קען עס גרינג דערשמעקן, איינער וואס וויל באמת, און ווי געשמועסט ס׳איז שווער אריינצוגיין אין פרטים, ביי יעדע משפחה איז דער מציאות אנדערש, אבער די מצוה איז געזאגט געווארן פאר יעדן איד, און מיט אביסעלע מחשבה וועט מען טרעפן דעם ריכטיגען וועג צו מקיים זיין, און נהנה זיין בעולם הזה.

דער שמועס האט זיך פארברייטערט לענגער ווי געפלאנט, תקוותי - אז די ווערטער וועלן מעורר זיין אפי׳ נאר איינעם, וזה שכרי.